

inde non esse denunciandum, quia præsumptio non oritur ex præsumptione, nec suspicio ex suspicione; Bord. verò cit. vult, esse suspectum de levi, concedit tamen sub n. 73. quod non ut denunciandus, illud mihi verum est, quod non sit fautor hæretici, quia suspectus de hæresi non est hæreticus, Leand. de conf. tr. 3. disp. 1. q. 27.

285 Quoad omittentem autem denunciationem hæretici, cùm possit, Carena cit. tenet esse leviter suspectum; imò nullo pacto esse suspectum, si omittat ex metu, aut alia causa in se honesta, consanguinitatis, amicitiae, &c. quia tunc præsumitur omittere, non ut defendat hæresim: nisi ea amicitia, & familiaritas esset nimis assidua, aut nisi teneatur denunciare ex officio; tunc quidem induceretur vehemens suspicio. Diana p. 4. tr. 7. res. 21. §. Et tandem.

Addit Bord. cit. n. 73. cum Lupo, quod omittens denunciationem hæretici, licet sit suspectus de hæresi, non sit denunciandus, quia non debet dari processus in infinitum. Nec obstat, quod edictum præcipiat denunciationem suspecti de hæresi; quia loquitur de suspectis ob alia delicta positiva patrata.

Hinc Lopus pag. 70. diff. 2. & Del Bene dub. 26. n. 2. cum aliis tenent, personas privatas omittere denunciare Inquisitori, cùm possint, hæreticum, non esse fautores hæretici, si solum teneantur ex præcepto edicti generalis Inquisitorum; sed peccare contra obedientiam, & incidere in censuram editi, ac inde esse puniendos ab Inquisitoribus, non poena ordinaria fautorum, sed ad arbitrium tamquam inobedientes mandatis: illis adhæret Diana cit. At Alfonsus de Castro, & Leander cit. q. 31. docent, eos esse fautores.

286 Certum tamen mihi est, quod si isti omittentes, seu non revelantes hæreticum cùm possint, ad id teneantur ex officio, ut sunt Notarii, Socii, Satellites, & similes ex officio Sancto Tribunalis inservientes, & testes legitimè interrogati, qui veritatem celant, aut minuunt, sint suspecti de vehementi, & fautores hæreticorum; ita cit. DD. ac proinde ultra excommunicationem editi, incurront in excommunicationem Bullæ Coenæ, & sunt denunciandi.

Idem dico, cùm Diana cit. §. Nota tamen, de personis privatis, si ex speciali præcepto vocentur ad veritatem dicendam, & recusent accedere, aut requisita à ministris ad auxilium contra hæreticos præstandum, omittant.

Idem de persona privata, quæ dissuadet à denunciando hæreticum, eum, qui est paratus denunciare, aut consilium petit; quia habetur positivum delictum.

Præfati autem omnes à fautoria excusantur, ac inde ab excommunicatione in Coena Domini, & suspicione hæresis, tam quando omittunt denunciationem, quā quando positivè favent hæretico, non ut tali, sed ob aliam causam in se honestam, putà ratione metus, periculi, consanguinitatis, amicitiae, &c. Bord. cit. sess. 14. à n. 12. Leand. cit. q. 1. & 2. cum communis; quia ad incurrendam fautoriam requiritur quod motivum favendi sit hæresis; cùm enim censura Bullæ Coenæ feratur in hæreticum propter hæresim, ita ferri debet in fautores hæreticorum, ut talium; quia accessorum sequitur suum principale.

Hoc verò locum habet in foro conscientia; quoniam in foro externo præsumitur fautor, excommunicatus, & suspectus de hæresi, nisi probet, quod omiserit ex alia causa.

## C A P U T VI.

*De delictis ad S. Officium spectantibus.*

### Q U Ä R E S I.

*Quid ignorantia opererur.*

287 R Esp. ignorantiam culpæ excusare à culpa. Hinc in aliquibus superstitionibus, in quibus non adest pactum explicitum cùm dænone, sed solum implicitum, ex ignorantia & simplicitate mulierculæ sècè excusari solent à culpa mortali. Quid autem requiratur ad peccatum mortale, fusè dictum est in tom. I. de peccatis.

288 In illis autem casibus, si quibus quis excusatur à culpa mortali, excusatur à poenis, quia poena sequitur culpam, ac proinde non afficit ignorantes. Bord. in Trib. fidei c. 41. n. 35. qui n. 36. addit.

Procedunt dicta non solum in foro conscientia, in quo afferenti ignorantiam creditur, quia agitur de interesse anima, cuius nullus præsumitur immemor, cap. Sancimus 16. I. q. 7. nam cuique in foro conscientia, ram pro se, quā contra se creditur, ex cap. Significasti 18. de homicidio: verū etiam in foro externo, quia utriusque fori idem est judicium; Sair. Sanchez &c. Valerus in pralud. differ. utriusque juris, v. Edrus, afferens, valere argumentum à foro interno ad exterum, & è contra. Id verum dicunt, nō si forus externus fundetur in præsumptione, nō que-

tasu allegans ignorantiam, eam probare tenetur.

Quamvis igitur in foro externo secundum externa procedatur, adhuc forus internus potest juvare pro externo, si conjecturæ, & circumstantiæ extrinsecæ qualitatis personæ, actionis, temporis, &c. sint tales, ut rationabiliter, & prudenter inducant ad argendum ignorantiam, simplicitatem, aut perfeci voluntarii defectum.

### Q U Ä R E S II.

289 Quales sint propositiones prava ad S. Officium spectantes?

Propositiones pravae ad S. Officium spectantes sunt plures, juxta quindecim gradus, quos satis doctè assert Bord. in Trib. fidei c. 41. à n. 77. ad 88. & sunt propositio hæretica, erronea, sapiens hæresim, impia, temeraria, malesonans, seu piarum aurium offensiva, scandalosa, periculosa, arrogans, seditiosa, schismatica, blasphema, maledica, seu injuriosa, & improbabilis.

### I. PROPOSITIO HÆRETICA

290 E St, quæ immediate opponitur propositioni immediate à Deo revelata; propositio revelata dicitur, & consequenter de fide. 1. quæ est expressa, aut contenta in Sacra Scriptura antiqui aut novi testamenti ab Ecclesia recepta: ut Christus mortuus est, & surrexit. 2. quæ ab Ecclesia Universali in Concilio Generali legitimè congregato, aut à Sede Apostolica, seu à Summo Pontifice, tanquam ad fidem pertinens est definita, ut ex Trid. sess. 6. can. 5. Liberum hominis arbitrium post Ad peccatum non est amissum, & extinxtum: v. n. 298. Tertiò, quæ ex Apostolicis traditionibus est communis usu Ecclesiæ recepta.

291 Traditiones Apostolicæ ex Trid. sess. 4. sunt, Qua ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt.

Quæ traditiones quantæ sint auctoritatis, exprimit immediatè sequentibus verbis;

Orthodoxorum Patrum exempla secuti, omnes libros, tam veteris, quā novi testamenti, cùm utriusque unus Deus sit auctor, nec non traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, vel tanquam ore tenus à Christo, vel à Spiritu Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas, pari pietatis affectu, & reverentia suscipit, & veneratur.

Hinc Scotus in I. d. II. q. 1. §. Ad Autoritates D. ait: Nec Christus in Evangelio docuit omnia pertinentia ad dispensationem Sacramentorum; di-

Examen Ecclesiast.

xit enim discipulis suis in Joanne, Adhuc habeo multa vobis dicere, sed non potes nisi portare modò: cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: multa igitur docuit eos, scilicet, quæ non sunt scripta in Evangelio, & illa multa, quædam per scripturam, quædam per consuetudinem tradiderunt.

292 Traditiones spectantes ad fidem sunt 1. Quod Deus solus sit auctor utriusque testamenti. 2. quod Sacra Scriptura ad nos pervenit intacta secundum veritates à Deo revelatas. 3. quod verus sensus Sacra Scriptura sit in Ecclesia Romana, non extra. 4. quod Symbolum parvum Apostolorum sit verum Dei verbum canonum, & legitimum. 5. quod parvuli sint baptizandi. 6. quod baptizati ab hæreticis servata legitima forma non sint rebaptizandi. 7. quod in Sacramento Baptismi sint exprimendæ tres personæ. 8. quod Sacramenta sint tantum septem, non plura, nec pauciora. 9. quod Mater Dei fuerit semper virgo.

293 Traditiones spectantes ad ritus, & mores sunt. 1. de benedictione aquæ. 2. de orando versus Orientem. 3. de trina unctione in baptizando. 4. de miscenda aqua in Calice. 5. de formando signo Crucis in fronte. 6. de sumenda Eucharistia à jejunis. 7. de abstinentia à servilibus diebus Dominicis; & similes; quæ minimè in sacris libris scriptæ reperiuntur, sed apud Santos Patres acceptæ ab Apostolis edictis à Christo; nam ex Joanne ult. Multa alia fecit Jesus, quæ non sunt scripta in libro hoc: unde Paulus ad Thess. 2. ait: Tenete traditiones, quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolam.

294 Præter traditiones divinas dantur traditiones Ecclesiasticæ, quæ post tempora Apostolorum sunt à Prælatis Ecclesiæ introducæ: ut solemnizatio Passionis, Resurrectionis, Ascensionis, & Pentecostes, licet enim Passio, & Resurrectio, &c. prout sunt patræ, non sint traditiones, sed articuli fidei expressi in Sacra Scriptura, prout tamen solemnizantur cum abstinentia à servilibus, &c. sunt traditiones.

295 In dubio, an traditio sit divina habens pro auctore Christum, seu Deum; vel Ecclesiastica habens pro authore Ministros Ecclesiæ, censendam esse Ecclesiasticam, ait Bord. cit. n. 8.

296 Qui opponitur traditioni divinae quod ad propositiones spectantes ad fidem, ut tales ab Ecclesia Catholica receptas, est hæreticus, quia talis traditio innititur testimonio divino; qui vero opponitur traditioni Ecclesiasticæ, est temerarius, & suspectus de hæresi, quia (ut inquit Bord.) Qui re-

Mm cedit

redit à communi usu, quem tota servat Ecclesia, aut Ecclesiam contemnit, aut de ejus potestate dubitat, aut putas eam decipi, & decipere circa morum instructionem, quæ vehementer heresis suspicionem inducunt. hinc August. epist. 18. inquit: *Insolentissima insanitia est disputare, an faciendum sit, quod tota per Orbem frequentat Ecclesia.* Et Scotus in I. d. 11. q. 1. §. Ad autoritates D. habet: *Ad rationem illam de Evangelio dico, quod, Christum descendisse ad inferna, non docetur in Evangelio, & tamen tenendum est, sicut articulus fidei: quia ponitur in symbolo Apostolorum: ita multa alta de Sacramentis Ecclesia non sunt expressa in Evangelio: & tamen Ecclesia tenet illa esse tradita certitudinaliter ab Apostolis, & periculum esse errare circa illa, que non tantum ab Apostolis descendunt prescripta: sed etiam, quæ per consuetudinem universalis Ecclesia tenenda sunt.*

Denique propositio, contra quam in Sacris Concilij determinantibus spectantia ad fidem apponitur titulus Anathematis: *Anathema sit; est heretica.* Sanchez l. 2. c. 38. n. 91.

## 2. E R R O N E A

279 **E** St illa, quæ est contra veritatem Catholicam obscuram non jam definitam; vel secundum Bord. est illa, quæ propositio theologica opponitur.

298 Propositio, quæ sequitur ex duabus de fide, est de fide, quia est revelata; nam qui revelat præmissas, revelat conclusionem, cum conclusio contineatur in præmissis; liquet hoc syllogismo, *Omnis Apostoli accepit Spiritum Sanctum. Petrus fuit unus ex Apostolis; igitur Petrus accepit Spiritum Sanctum.*

299 Propositio theologica est illa, quæ sequitur ex præmissis, quarum una est de fide, altera naturalis, nam conclusio sequitur debiliorem partem: quod si præmissa, quæ non est de fide, sit opinabilis, conclusio dicitur theologica opinabilis; si vero exit omnino vera, vel quia evidens, vel quia est veritas Catholicæ obscura, non jam definita, & sic communiter accepta; tunc dicetur theologica scientifica, seu ex præmissis ambabus omnino veris. Propositio autem erronea est, quæ opponitur propositio theologica omnino vera: ut *Christus non est risibilis*, quæ opponitur illi: *Christus est risibilis*, quæ sequitur ex una naturali, altera de fide, ambabus omnino veris: *Omnis homo est risibilis: Christus est homo.*

Pariter hæc propositio *Maria Virgo peccavit venialiter*, quæ post definitionem factam à Conc. Trid. sess. 6. can. 23. est de fide, anteà erat erronea, quia propositio negativa opposita: *Non peccavit venialiter; erat veritas Catholicæ obscura*

contenta in illo Cant. c. 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te, & in illo Psalm. 9. Quaretur peccatum illius, & non invenietur, ut talis postea ab Ecclesia manifestata, ac definita.* Hic facit propositio errori proxima, & est illa, quæ opponitur conclusioni theologica, ita tamen, ut una præmissa sit evidens apud omnes, altera vero sit de fide, sed non apud omnes, adeoque sit opinative de fide, velita, ut una præmissa sit de fide apud omnes, altera vero sit evidens, sed non apud omnes, adeoque sit opinative evidens.

## 3. SAPIENS HÆRESIM

200 **E** St illa, quæ opponitur propositioni sapientiæ fidem, videlicet non revelata, nec deducta, sed recepta tantum ex communione sensu Ecclesiæ, ut istæ. In quadragesima abstinentia est ab esu carnium, & lacte iniorum. Maria virgo assumpta est cum corpore in Cœlum. Quia licet neutra sit de fide, cum non sit hactenus ut talis definita, utraque sapit fidem, quatenus est recepta ut Catholica ex communione sensu Ecclesiæ. Communis autem consensus Patrum atque fidelium non facit rem de fide, quia non aliis, aut communitat, sed soli Petro, & ejus successoribus, dedit Deus potestatem decidendi controversias in materia fidei.

201 Vel secundum alios est illa, ex qua cum alia præmissa certa sequitur heresim, ut hæc propositio: *Omnis homo existens Panormi est in peccato mortali: ex qua, addita hac alia propositione certa: Infantes Panormi existentes sunt homines: sequitur hæc propositio heretica, Infantes Panormi existentes sunt in peccato mortali: Quæ est heresim Buceri, qui dicebat multos baptizatos statim morientes damnari, & alios non baptizatos salvare.*

## 4. IMPIA

202 **E** St illa, quæ opponitur propositioni pia, quæ scilicet non revelata, non deducta, non solemnizata foveat Religionem, fidem, charitatem, & devotionem, Bord. cit. n. 84. Propositiones pia sunt: Quod Angeli Custodes, & Sancti Advocati nobis assistent in extremo vitæ periculo. Quod Angeli comitentur animas ad Cœlum. Quod Mater Dei viderit in hac vita divinam Essentiam: ita Bord.

203 Qui colligit, propositionem fidei, theologiam, sapientem fidem, & piam, esse quatuor species, & gradus propositionis Catholicæ, gradatim suam certitudinem habentes, primam ex divino testimonio. 2. ex deductis

## De Denunc. ad edita Inquisit. Eccl. Cap. VI. 547

per consequentiam logicam. 3. ex solemnitate, ut est Assumptio Virginis cum corporate in Cœlum, quæ est accepta ex communione sensu Ecclesiæ, & solemnizatur ejus festum; ab Ecclesia autem non solemnizatur festum, nisi de Sancto, nec potest decerni Officium de objecto non sancto, Bord. in man. consult. de anno 1693. sett. 56. n. 18. quartum demum ex piis operibus. Descendamus igitur ad alias species, seu alias gradus.

## 5. TEMERARIA

204 **E** St, quæ caret autoritate, & ratio-  
ne: ut Mundus cessabit intra centum annos. Christus post resurrectionem fuit in arca fœderis per 40. dies. Discipuli Joannis Baptista fuerunt illi, qui clamaverunt: Crucifige, crucifige. Alphonsus de Castro l. 2. de justa heretice. punit. c. 2. v. n. 223.

## 6. MALESORANS

205 **E** St, quæ sensum habet absurdum, aut alienum à communi & usitato modo loquendi Patrum, & Doctorum: ut Plures secularis salvantur, quam Ecclesiastici. Deus facit malum.

206 Huic accedit propositio æquivoca, quæ habere potest sensum Catholicum, & hereticum; & tunc Judex fidei eam proferenti concedit, ut se declareret, & stari debet menti proferentis, nisi aliud obstat; nam (ait Bord. cit. n. 86.) verba non sunt intelligenda, secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis, c. Intelligentia 6. c. Propterea 8. c. in iis 15. de verbis. signif. quia mens est potentior verbis, l. Labeo 7. in fine, ff. de supl. legat. sed mentem, & animum mentis nemo novit, nisi ipse loquens; ergo eidem standum est in interpretatione suorum verborum.

Eo maximè, quia in obscuris favendum est magis reo, quam actori, quoniam dubia sunt in benigniore partem interpretanda, l. 57. ff. de reg. juris.

Hinc Lazarus apud Bord. cit. n. 86. ait, in hac blasphemia: *Per il corpo di Dio, standum esse menti proferentis, an scilicet ea verba protulerit de Deo incarnato: vel Deo ut in fe. Similiter hæc verba: Per la barba, per il sangue di Dio, non sunt hereticalia, nisi quando non intelliguntur de Deo incarnato; ut si dicatur: Per il corpo, per il sangue di Dio Padre: aliter trahi possunt in bonum sensum, ut intelligantur de Deo incarnato. Bordonus in man. consult. sett. 15. n. 67.*

207 Dixi, nisi aliud obstat; quia ex circumstantia personæ, propositio, quæ in se est æquiva-

lente sonans, & piarum aurium offensiva, puta si qui eam profert, fuerit alias reus in S. Officio, si sit malæ famæ, si de genere infidelium, aut de loco infecto, &c. tunc quidem ex presumptione juris non censetur habuisse rectam mentem, sed presumitur suspectus.

## 7. SCANDALOSA

208 **E** St, quæ est aliis occasio male sentiendi quoad res fidei, aut quoad inores, ut ex Alfonso de Castro, quod heretici non sint puniendi, quod jejunium sit impertinens Christianæ perfectioni, quod majoris meriti sit eleemosyna, quam Sacrificium Missæ.

Melius, & benignius, propositio scandalosa dicitur illa; *Quæ docet aliquid, quod prebet aliis occasionem ruinae.* Hoc pacto, ut scandalosas damnant 45. prop. Alex. VII. & Innoc. XI. in tom. I. ut constat ex Decretorum exordio: *Quamplures opiniones Christiana disciplina relaxativas, & animarum perniciem inferentes, &c.*

## 8. PERICULOSA

209 **E** St, quæ potest esse occasio periculi in doctrina fidei, aut morum: ut Homo potest esse perfectus sine penitentia externa. Sufficit penitentia in extremis. 9. Arrogans, quæ plus quam oportet concedit; aut plus assertit, quam posse probare: ut *Potest quis propriis viribus consequi gratiam, & gloriam.* 10. Seditiosa, quæ zizaniam seminat, atque discordiam: ut *Qui libet potest sibi justitiam facere.* 11. Schismatica, quæ tollit unitatem membrorum à capite: ut *Papa non est legitimus Superior.*

## 12. BLASPHEMIA

210 **Q** uæ est contumeliosa contra Dei laudem, & honorem ei debitum: sub hac definitione comprehenditur blasphemia in Sanctos, & res sacras, quia injuria in Sanctos aut res sacras, redundat in Deum, ex illo Luc. 16. *Qui vos spernit, me spernit;* & Psalm. 150. *Laudate Dominum in sanctis ejus.*

211 Blasphemia est duplex, simplex videbitur, quæ nil continet contra fidem, sed tenet in foliam Dei vilipendiem, & hereticalis, de qua in præfenti est sermo, & est illa, in qua quoad verba continetur error contra fidem, intellectus tamen illi errori non assentitur. Et hæc est Inquisitoribus denuncianda. Universaliter illa propositio est hereticalis, in qua aliquid demittur, quod est de fide: ut *Deus non est justus;* aut aliquid additur, quod est contra fidem: ut *Deus est author peccati.* Si ne tamen errore in intellectu; nam si ei corresponeat error in intellectu, de ea est di-

Scurrendum, ut de propositione hæretica, seu cipi pro non blasphemia, Tamb. l. 2. Decal. ut de hæresi, nimirum quod non solum sit denuncianda, sed etiam quod non possit absolvi, neque virtute Bullæ, aut Jubilæi, v. n. 281. & 289. Hic de fide dicitur, non solum quod est definitum, sed etiam quod est dogma fidei, aut sapit fidem.

212 Vocare amasiam Deum, aut idolum suum, non est blasphemia, quia hæc verba non accipiuntur in sensu proprio, sed hyperbolico, Diana p. 5. tr. 13. res. 20.

213 Hæc verba; Oh Pater, & diabole, vindentur blasphemia hæreticalis, quia ly, Pater, supponit pro Patre aeterno, cui additur esse dæmonis. Tancr. tamen tom. 3. tr. 2. q. 14. ait, nullam esse blasphemiam; quia blasphemia est, quæ aliquid de Deo enunciat, quod ipsi non convenit, aut aliquid negat, quod ipsi convenit; prefata autem verba non sunt hujusmodi, quia neque affirman, neque negant, unde particula illa, & est purè materialis conjunctio, non minus, ac si diceretur: Oh Pater, & Joannes. Hinc neque illi, qui ea proferunt, scire solent, quid dicunt: sed ea proferunt ob impatientiam. Quod si quis ea verba intenderet dicere eo modo, quo dicitur: Oh pater, & fili, substituendo loco filii diabolum, utique esset hæreticalis blasphemia. Ita Tancr. qui tamen monet, deterrendos esse ab hoc pravo modo loquendi fideles.

214 Hæc verba Posta di Dio, sunt blasphemia hæreticalis, quia non convenit Deo hoc membrum. Bord. in man. consult. sett. 45. n. 65.

215 Hæc alia verba, in quæ solet quis ex ira prorumpere, Putrana di Dio; sed paulo post subdit, Bacco, vel Sanlo Dià, relicto, vel, esse blasphemias hæreticales, tenet Autor casuum conscientia Bononiae discussorum apud Dianam p. 6. tr. 8. res. 38. quia licet in utroque casu non sint completa verba, est completus sensus verborum blasphemiam continentium; nam ea proferens, ostendit affectum, & principium facti blasphemandi.

Dico tamen, non esse blasphemias hæreticales, cum Dian. cit. & Ricciullo apud ipsum, quia ea non sunt verba perfecta. Tum quia isti requisiti, respondere solent, id sic proferre, ut se cohibeant à dæmonio faneti. Idem dicunt de Sanlo Diantani; nec obstat ratio in oppositum, quia falsum est, quod constet de affectu: hic namque constare non potest, nisi ex verbis, quæ cum non sint perfecta, non possunt arguere effectum perfectum, quoniam verbum oris est signum verbū, quod intus latet. Tum quia, quando verba possunt accipi pro blasphemia, & non blasphemia, debent ac

cipi pro non blasphemia, Tamb. l. 2. Decal. c. 6. §. 4. nu. 19. ex multis; nam verba in dubio non sunt accipienda, ut sonent delictum; quia delictum non est presumendum, nisi clarè constet. Facere dæmonium sanctum est blasphemia hæreticalis: at Joseph de Augustino in brevi notitia de 1. præc. n. 14. ait, in Sicilia propter communem usum habere rationem simplicis blasphemiarum. Hujusmodi usitationem insinuat ipsum edictum Inquisit. Regni Siciliæ in fine, quod tales blasphemos acriter comminatur.

Hæc blasphemia, Per l' anima di Dio, intelligendo non de Deo incarnato, sed de Deo ut in se, est hæreticalis, eam tamen usitatem video in Sicilia: v. n. 206.

216 Renego S. Petrum, similiter de aliis Sanctis, esse blasphemiam hæreticalem, tenet Bord. in man. consult. sett. 45. nu. 161. cum Castrop. quia negando quis existentiam Sancti, negat consequenter ejus canonizatiōnem, beatitudinem, &c. Id negant Carena p. 2. tit. 7. n. 12. Sanchez, Candidus, Salellas, & alii apud Bord. cit. quia non negatur de Sanctis aliqua veritas pertinens ad fidem, sed solum dicitur verbum contumeliosum in Sanctos. Affirmo tamen cum edicto Inquisit.

217 Blasphemia hæreticalis est proferre verbum destructivum virginitatis Matris Dei, aut alterius Sanctæ, quam Ecclesia colit, & tenet virginem, v. g. dicendo: Questa puttana, &c.

218 Bord. in man. consult. sett. 18. num. 49. ait, non esse denunciandum illum, qui dixit: Voglio negar la fede, e farmi Turco: vel voglio piu' costi negar la fede, e farmi Turco, che servire &c. quia edictum præcipit denunciari delicta jam commissa, non committenda. Imò utraque propositio est quædam exaggeratio ex ira, non voluntas seria adimplendi.

219 Blasphemia quæcumque, sive ex fervore iracundia, sive ex joco prolatæ, est mortaliss: quia semper vergit in diminutionem divini honoris.

Si quis autem ex passione aliqua subito in blasphemiam, etiam hæreticalem, prorumpet, non advertens, nec considerans significationem verborum, non peccaret mortaliter. Si vero plenè advertit esse verba blasphemiarum, & volens in illa prorumpit; mortaliter peccat, licet subito, & ex passione in illa prorumpat, quia contra divinum honorem, & fidem non datur parvitas materia: unde blasphemia non potest, nisi ex indeliberatione, a mortali excusari: v. tom. I. de peccatis.

220 Blasphemie hæreticales in Inquisitio-

ne Romana censentur suspecti de vehementi; ut discurrenti patet. Et quidem impia: quia fideles à suffragiis, & pietatis operibus preanimabus Purgatorii avertit.

226 Item hæc propositio: Religiosi viventes in Religionibus privatibus non sunt de Religione Christiana; est 1. hæretica, quia contra S. Sedis definitionem, 2. scandalosa, quia fideles ab ingressu Religionum, & professos à votis servandis retrahit, 3. impia, quia sacerdotes à pietatis operibus erga Religiosos, & ab elemosynis eis ministrandis removet, 4. temeraria, quia nulla ratione, aut autoritate fulcitur, sed Sanctis Patribus adversatur. 5. scandalosa, quia dat sacerdibus occasionem, ut avertantur à statu perfectiori, & dateis occasionem malè sentiendi de Religionibus, & Religiosis, 6. schismatica, quia unitatem Ecclesiæ dividit, Religiosos ab illa separans, & 7. injuriosa, quia injuriam contra Religiones continet: v. n. 305.

227 Denique optimè advertit Alberghinus c. 12. nu. 18. Quod non solum quis potest errare circa propositionem, sed etiam circa illius censuram: quare si propositionem de fide, vel à Theologis, vel à Doctoribus receptam, dicat esse erroneam, vel scandalosam, vel temerariam, errorem committit, vel hæresim sapit, vel temerarius existit, ac si de facto propositionem negaret: quia virtualiter illam negat, & insuper contra rationem nota infami illam inurit.

228 Hinc in Decr. Innoc. XI. de anno 1679. 2. Martii cautum est.

Tandem, ut ab injuriosis contentionibus Doctoris seu scholastici, aut alii quicumque imposterum se abstineant, & ut paci, & charitati consularunt, idem Sanctissimus in virtute S. Obedientie precipit ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quæ in thessibus, disputationibus, ac predicationibus caveant ab omni censura, & nota, neconq; à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quo adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à S. Sede recognita super iisdem propositionibus judicium proferatur.

### Q U A R E S III.

229 Quæ sint alia delicta, in quibus delinquentes sunt denunciandi.

Denunciandi sunt 1. hæretici, & schismati-  
cici, eorumque fautores, & receptatores, & proferentes propositiones in superiori quæsto expressas.

Item docentes, defendantes, aut prædicantes aliquam ex propositionibus damnatis, de quibus in tom. I.

230 2. Apostatae à fide, vulgo rinegati, licet non habuerint errorem in intellectu, Examen Ecclesiast.

Mm 3 sed

sed tantum exterius fidem negaverint, quia non desinunt esse vehementer suspecti, &c. in foro externo secundum externa proceditur: v. num. 287. In foro tamen conscientia non incurrit excommunicationem Bullæ Coenæ; unde possunt à quolibet Confessario absolviri. Mastrius disp. 10. q. 1. art. 3. n. 20. v. na. 140. Diana p. 3. rr. 4. ref. 143. cum permultis, v. n. 282.

231 Hic non comprehenduntur apostatae à Religionibus, nisi apostatae aliquid addant, quod sapiat hæresim: puta si transirent ad partes hæreticorum, si habitum lacerent, pedibus conculcent, aut blasphemias in Religionem evomant.

232 3. Spretores campanarum, quia hic est unus ex Turcarum erroribus, Sacras imagines conspurcantes; & percutientes, etiam si ex iracundia faciant.

233 4. Confessarii frangentes sigillum confessionis cum aliquo errore in intellectu circa fidem, puta si defendant id licere, aut male sentiant de Sacramento. Quod si non appareat error contra fidem, sunt puniendi à propriis Superioribus ordinariis. Diana p. 4. rr. 8. ref. 95.

234 5. Omnes superstitiones. Ad hoc autem, ut superstitionis onus denunciationis patiat, duo requirit, 1. ut ad sit expressa, vel tacita dæmonis invocatio, 2. quod sit mortaliter peccaminosa. Lupus p. 3. lib. 15. art. 4. diff. 2. pag. 257.

235 6. Denique denunciandi sunt infideles negantes circa fidem, quæ habent cum Christianis communia: quæ quidem breviter, & satis recensentur in Summa Diana ver. Inquisitorum jurisdictio, in quæ delicta, num. 103. ex Diana p. 4. tract. 7. ref. 2. ut sequitur.

236 Procedere etiam possunt ex Bulla Gregor. XIII. edita anno 1581. contra Iudeos negantes, quæ habent cum Christianis communia circa fidem, ut Deum esse unum, eternum, omnipotens, omnium crearem: aut id alicui etiam privatim insinuant, & ex hoc capite punire possunt Iudeos, si ad sellam, v. g. Saracenorum transierint: quia tunc necesse habent peccare in his, quæ communiter nobiscum credunt: ita Directoriū p. 2. qu. 46. contra Sonsam lib. I. cap. 37. n. 27.

Damones item invocantes, consulentes, eis imolantes, ihus & alias fumigations offerentes, verbo, facto, exemplo hujusmodi nefaria docentes Christianos.

Christum purum hominem, aut peccatorem, Deinde Matrem non virginem, similesve hæreticas blasphemias proferentes.

Auxilio, consilio, opere Christianum à fide ad

impias sectas, superstitiones, aut hæresim sollicitantes.

Aliquem à fide, vel baptismo, post ejus declaratam natu, verbo, facto, aut alio quocumque modo voluntatem, retrahentes, dehortantes, aut quovis modo impediens.

Hæreticos, apostatasque scienter receptantes, alentes, committentes, juvantes, associantes, deducentes, vel deducendos, & associandos curantes, defendentes, & quomodolibet auxilium, consilium favorem deferentes, vel facientes, ne ab eis perpetrata investigari queant.

Prohibitos libros deferentes, retinentes, aut divulgentes, vel ad eam rem operam suam conserentes.

Derisioni habentes Christianos, sacram hostiam, Crucem, Christum Dominum conspuitates, vel facientes quid simile.

Agnum, ovem, aut aliud quid Crucis affigentes aut appendentes.

Christianas nutrices tenentes, vel cogentes, quando cmmunicant, uno, aut pluribus diebus effundere lac in cloacas, aut latrinas.

Et in his casibus Inquisitores procedere possunt, non solum contra Iudeos, sed etiam Mauros, & alios quocumque infideles.

237 Superiores omittentes legere Decreta Summorum Pontificum ad S. Officium spectantia, quæ quotannis publicè legi mandantur, non sunt suspecti de hæresi, nec denunciandi, nisi prius moneantur, quia pro ipsis stat præsumptio inadvertentia, & oblivionis. Hinc Urb. VIII. die 11. Februarii 1638. tempus publicationis eorum determinatum profecta 6. post festum Assumptionis B. Virginis extendit & prorogavit pro omnibus Regularibus per totum residuum mensis Augusti: quod si moniti legere non current, sunt denunciandi: quoniam idem Urb. præcepit omnibus Inquisitoribus, ut invigilarent super observantia Decreti de publicatione quotannis facienda, denunciations contra transgressores recipieren, ac processus formarent. Bord. in manu. consult. sess. 55. n. 19.

238 Impedientes verò lectionem præfatorum Decretorum, esse suspectos de hæresi, & denunciandos, non est dubium.

239 Denique, qui verbis Sacra Scriptura abutuntur, ea miscendo profanis, & obscenis, v. gr. componendo paſchinos, aut libellos famulos, &c. Conc. Trid. sess. 4. præcipit, juris, & arbitrii penitit ab Episcopis, & contra eos procedere possunt Inquisitores. Alberghinus cap. 17. n. 2. ubi referit ex Umberto, quemdam, qui Hygium: Jam lucis orro sidere, verbis in honestis immiscerat, & per ludum recitauit, signa impudica ad-

de-

debat, fuisse in Palatio S. Officii per ejus sententiam fustigatum, astibus legitimis, & vocie activa, & passiva per decennium privatum, & per triennium qualibet sexta feria jejunio afflictum.

#### Q U A R E S I V.

240 Quid sit superstition, & qua ejus species? Superstitionis est, qua quis cultum divinum exhibet, vel quem non debet, vel cui non debet.

Potest igitur divinus cultus vero Deo exhiberi, sed qui non debet, vel modo indebito: ut si quis Deum coleret per circumflexionem, aut ceremonias, & ritus veteris legis, quæ quidem significant Christum venturum. Et hoc est primum superstitionis genus. Ulterius cultus divinus exhiberi potest, cui non debetur, nempe creatura, & falso Deo. Et hoc est secundum superstitionis genus. Cujus quinque sunt species, Idolatria, Magia, Divinatio, Vana observantia, & Maleficium.

#### I D O L O L A T R I A

241 E st, qua divinus cultus alicui creature tanquam Deo exhibetur.

#### M A G I A

242 E st duplex, naturalis scilicet, & dæmoniaca: naturalis est ratio, seu facultas operandi mira per causas naturales absque ope dæmonis, & hoc non est superstitionis species: dæmoniaca vero est ratio, seu facultas operandi mira ope, & ministerio dæmonum, per signa ab ipsis instituta, & hæc est superstitionis species.

#### D I V I N A T I O

243 E st inordinata rerum occultarum, vel futurarum, quæ naturaliter sciri nequeunt, inquisitio, vel prædictio per media à divina providentia non constituta. In divinatione semper intervenit pactum expressum vel implicitum cum dæmoni.

244 Quamplures sunt divinationis species.

1. Necromantia est divinatio facta per fictas mortuorum suscitaciones, vel locutiones.

2. Geomantia fit per signa, & puncta in corpore terrestri, ut in lapide, ligno, carna, &c.

3. Hydromantia fit per signa apparentia in aere.

4. Pyromantia fit per signa apparentia in igne.

5. Chyromantia lineas manus considerat.

6. Præstigium fit, cum dæmon quibusdam apparitionibus præstigiosis se oculis aut sensibus hominum ingerit ad occulta pronuntianda.

7. Astrologia judicaria est divinatio, que fit ex situ, motu, ac positione astrorum, & planetarum, ad præcognoscenda in particuliari eventura, quæ ex libera hominis voluntate pendent.

8. Augurium est divinatio ex vocibus, & garritu avium, & animalium desumpta.

9. Omen est divinatio ex hominum vocibus casu, & præter intentionem prolatis accepta.

10. Sortilegium est divinatio facta per junctionem sortium.

Contra astrologos judicarios extant duæ Bullæ, una Sixti V. quæ incipit: Cœli, & terra, tenoris sequentis.

245 Nos igitur, &c. damnantes, & reprobantes omne genus divinationum, que diabolo auctore infidelium deceptionem à predillis curiosis, vel perditis hominibus fieri solent, &c. hac perpetuæ validitatem Constitutione, Apostolica autoritate statuimus, & mandamus, ut tam contra Astrologos, Mathematicos, & alios quoscumque dicti judicariæ astrologie artem, præterquam circa agriculturam, navigationem, & rem medicam imposturum exercentes, aut facientes judicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus, successibus, fortuitisque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurum affirmare audent, etiam si id non certè affirmare afferant, & protestentur, & tam Episcopi & Prelati Superioris ac alii Ordinarii locorum, quam Inquisitores heretica pravitatis, &c. diligentius inquirant, & procedant: v. n. 333.

Alia Bulla est Urb. VIII. quæ incipit: Inscrutabilis judiciorum, edita die 23. Martii 1631. ubi postquam confirmat dictam Sixti V. Bullam, subdit.

246 Et insuper omnibus, & quibuscumque laicis cujuscumque sexus, conditionis, status, gradus, qualitatis, & dignitatis, etiam Marchionalis, vel Ducalis existentibus, qui de statu Reipublica Christiana, vel Sedis Apostolica, seu, de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis, ejusque usque ad tertium gradum inclusivæ consanguineorum, Mathematicos, Ariolos, Aruspices, Vaticinatoresque nuncupatos, vel alios astrologiam judicariam exercentes, seu alias quomodolibet profitentes, de casero consuluerint, sive

desuper eorum judicia, prognostica, prædictiones, seu præcognitiones, etiam sibi oblatas receperint, illisque quomodolibet usi fuerint, vel illas penes se scienter retinuerint, aut alicui ostenderint, nec non iisdem mathematicis, ariolos, &c. lis,